

Identifying and examining the dimensions and components of the descriptive qualitative evaluation process in multi-grade classes of the elementary school (a qualitative study)

Galavizh Vafaifar: PhD student, Department of Curriculum Planning, Islamic Azad University of Tabriz, Tabriz, Iran.

Mustafa Ghaderi*: Faculty member, Department of Curriculum Studies, Allameh Tabatabai University, Tehran, Iran.

Sadegh Maleki Avarsin: Faculty Member, Educational Sciences Department, Tabriz Branch, Islamic Azad University, Tabriz, Iran.

Abstract

Purpose: The purpose of the research was to study the dimensions and components of descriptive qualitative evaluation in multi-grade classes of the primary period from a process point of view.

Method: The research method was based on qualitative approach and data theory method of the foundation. The participants were academic progress evaluation specialists, educational science specialists, educational psychology specialists, in all universities of the country, and also included the staff managers of the Ministry of Education in primary education (with at least three works in the field of evaluation, teaching in multi-grade classes). Considering the nature of the subject, purposeful and theoretical sampling was used for sampling. According to the new approach used in this research, open, axial (theoretical) and selective coding were used for data analysis.

Findings: The findings from a process point of view showed that descriptive qualitative evaluation should provide confidence builder, comfort and satisfaction and self-esteem of students in multi-grade classes, in such a way that by using Khalifa and the method of observation with diagnosis and correction the answers will reduce the anxiety of multi-grade students.

Conclusion: The diversity of self-assessment tools, peer assessment and parent assessment and qualitative criteria and emphasis on group learning with emphasis on problem solving method and time management and strengthening self-management were among other process components.

Keywords: process components, academic progress evaluation, descriptive qualitative evaluation, multi-grade classes.

***Corresponding author:** Faculty member, Department of Curriculum Studies, Allameh Tabatabai University, Tehran, Iran.

Email: m.ghaderi@atu.ac.ir

Identifying and examining the dimensions and components of the descriptive qualitative evaluation process in multi-grade classes of the elementary school (a qualitative study)

Introduction: Trying to universalize education, especially in deprived areas and multi-level classes, is one of the missions of the education system. UNICEF has emphasized this mission and the role of universalizing education by educational systems by holding global education conferences. In the national curriculum document (2013), comprehensiveness is emphasized as a principle in meeting the various needs of students at the local levels and in all areas of education. It has also been said that while emphasizing common features, curriculum and education programs should take into account the differences caused by the living environment (urban, rural, nomadic, cultural and geographical), gender and individual students (talents, abilities, needs and interests). Pay attention and have the necessary flexibility. The aim of the research was to study the dimensions and components of descriptive qualitative evaluation in multi-grade classes of the elementary school from a process point of view.

Materials and methods: The research method was based on qualitative approach and data theory method of the foundation. The statistical population in the theoretical part of the Iranian and English research works of the last ten years that were related to descriptive evaluation and in the interview part included experts in the evaluation of educational progress (authors and researchers in the field of educational progress evaluation with at least three significant works in the field of evaluation, teachers of multi-grade classes with bachelor's degrees and above) were specialists in educational sciences, curriculum, educational psychology, in all universities of the country, and also included the staff managers of the Ministry of Education in elementary education. The interview questions were designed in the framework of the Strauss coding paradigm (Filk, 2014, translated by Jalili) and were asked to the interviewees in order. Considering the nature of the subject, purposeful and theoretical sampling was used for sampling. According to the new approach used in this research, open, central (theoretical) and selective coding were used for data analysis.

Findings: The findings from a process point of view showed that descriptive qualitative evaluation should provide confidence builder, comfort and satisfaction and self-esteem of students in multi-grade classes, in such a way that by using Khalifa and the method of observation with diagnosis and correction The answers will reduce the anxiety of multi-grade students. The variety of self-assessment tools, peer assessment and parent assessment and qualitative criteria and emphasis on group learning with emphasis on problem solving and time management and strengthening self-management were among other process components.

Conclusion: The purpose of the current qualitative research was to study and analyze the dimensions and components of descriptive qualitative evaluation of multi-level elementary school classes from a process point of view. In this regard, the results of the analysis of digital documents and resources and interviews with experts in educational sciences, curriculum and educational evaluation indicated 13 theoretical categories in the field of process. One of the components of the descriptive qualitative evaluation process was the component of building trust, strengthening calmness, satisfaction and self-esteem of students in multi-grade classes. This component is consistent with the results of Azizi and Heydari (2013) and Elham and Ebadi (2014) regarding the effect of descriptive evaluation on strengthening self-esteem in learners during evaluation.

The tendency to dwell on weaknesses and mistakes can be very harmful to a student's academic and social life. Therefore, it is the teacher who can help the academic and social progress of students by raising their self-confidence, especially in multi-level classes that need support in terms of economic

and cultural deprivation. A higher level of self-confidence can help students not to be anxious and discover and strengthen all their abilities and progress in their studies. If a student is helped to build their confidence and take small steps towards their goals, they will feel successful. This feeling of success makes him progress both in social life and in academic courses.

The second component was reducing the anxiety of multi-level students by using Khalifa and the method of observing, recognizing and correcting answers. The teachers of multi-grade classes can get help in implementing the lesson plan from the assistant teacher (Khalifa) and the parents of the students or other members of the local community and even plan for the days when he will not be in the class due to necessity and how to evaluate the academic progress in this field. Prepare The third component was qualitative criteria with qualitative terms and reporting in report card and other feedback. This component is in accordance with the origin of descriptive qualitative evaluation, which is the constructivist approach to learning (Karamalian et al. 2013).

Keywords: process components, academic progress evaluation, descriptive qualitative evaluation, multi-grade classes.

مجله‌ی توسعه‌ی آموزش جندی شاپور
فصلنامه‌ی مرکز مطالعات و توسعه‌ی آموزش علوم پزشکی
سال سیزدهم، ویژه‌نامه ۱۴۰۱

شناسایی و بررسی ابعاد و مؤلفه‌های فرایندی ارزشیابی کیفی توصیفی در کلاس‌های چندپایه دوره ابتدایی (یک مطالعه کیفی)

گلاویژ وفایی فر: دانشجوی دکتری گروه برنامه ریزی درسی، دانشگاه آزاد اسلامی تبریز، تبریز، ایران.
مصطفی قادری*: عضو هیئت علمی، گروه مطالعات برنامه درسی، دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، ایران.
صادق ملکی آوارسین: عضو هیئت علمی، گروه علوم تربیتی، واحد تبریز، دانشگاه آزاد اسلامی، تبریز، ایران.

چکیده

هدف: هدف پژوهش، مطالعه ابعاد و مؤلفه‌های ارزشیابی کیفی توصیفی در کلاس‌های چند پایه دوره ابتدایی از منظر فرایندی بود.

روش کار: روش پژوهش با رویکرد کیفی و روش تئوری داده بنیاد از نوع نوحاسته بود. مشارکت کنندگان، متخصصان ارزشیابی پیشرفت تحصیلی، متخصصان علوم تربیتی، روانشناسی تربیتی، در کلیه دانشگاه‌های کشور و همچنین شامل مدیران ستادی وزارت آموزش و پرورش در آموزش ابتدایی (با داشتن حداقل سه اثر در حوزه ارزشیابی، تدریس در کلاسهای چند پایه) بودند. با توجه به ماهیت موضوع جهت نمونه گیری از روش هدفمند و نمونه گیری نظری استفاده شد. برای تحلیل داده‌ها با توجه به رویکرد نوحاسته مورد استفاده در این پژوهش به ترتیب از کدگذاری باز، محوری (نظری) و انتخابی استفاده شد.

نتایج: یافته‌ها از منظر فرایندی نشان داد که ارزشیابی کیفی توصیفی باید اعتمادساز، تقویت کننده آرامش و رضایت مندی و عزت نفس دانش آموزان کلاسهای چند پایه را فراهم نماید، به گونه‌ای که با استفاده از خلیفه و روش مشاهده با تشخیص و اصلاح پاسخ‌ها منجر به کاهش اضطراب دانش آموزان چندپایه گردد.

نتیجه گیری: تنوع ابزارهای خود سنجی، همسال سنجی و والدین سنجی و کیفی سازی معیارها و تاکید بر یادگیری گروهی با تاکید بر روش حل مساله و مدیریت زمان و تقویت خودراهبری از جمله دیگر مؤلفه‌های فرایندی بود.

واژگان کلیدی: مؤلفه‌های فرایندی، ارزشیابی پیشرفت تحصیلی، ارزشیابی کیفی توصیفی، کلاس‌های چندپایه.

***نویسنده مسؤول:** عضو هیئت علمی، گروه مطالعات برنامه درسی، دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، ایران.

Email: m.ghaderi@atu.ac.ir

مقدمه

تلاش برای هم‌گانی کردن آموزش بویژه در مناطق محروم و کلاس‌های چندپایه یکی از ماموریت‌های نظام آموزش و پرورش می‌باشد. یونیسف با برگزاری کنفرانس‌های جهانی آموزش بر این ماموریت و نقش هم‌گانی کردن آموزش توسط نظام‌های آموزشی تاکید نموده است. در سند برنامه درسی ملی (۱۳۹۱)، جامعیت در رفع نیازهای گوناگون دانش‌آموزان در سطوح محلی و... در کلیه ساحت‌های تعلیم و تربیت به عنوان یک اصل تاکید شده است. همچنین گفته شده که برنامه‌های درسی و تربیتی باید ضمن تاکید بر ویژگی‌های مشترک، به تفاوت‌های ناشی از محیط زندگی (شهری، روستایی، عشایری، فرهنگی و جغرافیایی)، جنسیتی و فردی دانش‌آموزان (استعدادها، توانایی، نیازها و علایق) توجه کرده و از انعطاف لازم برخوردار باشد.

ارزشیابی پیشرفت تحصیلی از عناوین برجسته‌ای است که مورد توجه ویژه بیشتر صاحب‌نظران و سیاست‌گذاران آموزشی قرار گرفته است (نو، ۱۹۹۵). استیگنیس (۲۰۰۵) معتقد است "ارزشیابی به یک فرایند نظام‌مند برای جمع‌آوری، تحلیل و تفسیر اطلاعات گفته می‌شود" (به نقل از خانی‌نژاد ۱۳۹۳). مطالعات بین‌المللی نشان می‌دهد که با توجه به نقش اساسی نظام سنجش آموخته‌ها، در هدایت و غنی‌سازی فرایند یاددهی - یادگیری (پوری ۲۰۱۲؛ سیندرلا ۲۰۱۱؛ شرمیز و دی‌وستا ۲۰۱۱؛ لیو ۲۰۱۰؛ جیتومر ۲۰۰۹ و نیمالو ۲۰۰۷) کشورهای بسیاری در زمینه ارزشیابی تحصیلی خود، دست به اصلاحات زدند (لی ۲۰۰۸، به نقل از خصالی و صالحی ۱۳۹۴).

در این راستا الگوی ارزشیابی کیفی - توصیفی به دلیل اجرای نسبتاً موفق در دوره پنج‌ساله آزمایشی در حال حاضر بر اساس مصوبه شماره ۷۶۹ مورخ ۸۷/۴/۱۸ شورای عالی آموزش و پرورش در کلیه مدارس ابتدایی (عادی و کلاس‌های چند پایه) در حال اجرا می‌باشد (حسنی ۱۳۹۳). ارزشیابی توصیفی به عنوان یک

ارزشیابی غیرنظام‌مند، لازمه‌اش مشاهده وقوع فعالیت‌ها و رفتارهایی است که بدون تغییر شرایط و رویدادهای محیطی می‌باشد (انگلیش و آندرسون ۲۰۰۶).

بررسی پیشینه مطالعات پژوهشی نشان می‌دهد که هدف اساسی ارزشیابی پیشرفت تحصیلی (امتحانات) از آغاز تا شروع ارزشیابی کیفی توصیفی (رویکرد جدید) بر اساس ساختار تشکیلات، آئین‌نامه‌ها، شرح وظایف و عملکرد واقعی، جمع‌آوری اطلاعات از عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان برای تصمیم‌گیری در باره ارتقاء آن به پایه بالاتر یا دوره دیگر بوده است. بر این اساس امتحان به ویژه از نوع کتبی آن در سراسر این خرده‌نظام (به طور رسمی از سال ۱۳۰۲) ابزاری برای تصمیم‌گیری در مورد عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان به شمار می‌رفت. به همین سبب رویکرد غائی در امتحانات، ارزشیابی پایانی یا تراکمی بود که بررسی محتوایی آئین‌نامه ارزشیابی، این موضوع را به طور کامل آشکار می‌کند (حسنی، ۱۳۹۶). ولی همانطور که گفته شد برنامه ارزشیابی پیشرفت تحصیلی به عنوان یکی از مؤلفه‌های اصلی برنامه‌های درسی با اتخاذ رویکرد کیفی‌سازی، تغییر یافته است. این تغییرات از رویکرد کمی به کیفی و با ارائه طرح ارزشیابی کیفی توصیفی در دوره ابتدایی و با تصویب آن در شورای عالی آموزش و پرورش آغاز شده است.

مطالعات انجام‌گرفته نشان می‌دهند که اجرای ارزشیابی توصیفی در کلاس درس به بهبود یادگیری، پیشرفت تحصیلی، افزایش انگیزه و اعتماد به نفس دانش‌آموزان منجر می‌شود (تریدان و همکاران ۲۰۱۵؛ هاتی ۲۰۱۲؛ میلر و لاوین ۲۰۰۷، باقرپور و همکاران ۱۳۹۱، به نقل از فتحی‌آذر و همکاران ۱۳۹۷).

ارزشیابی کیفی توصیفی به لحاظ ماهوی مبتنی بر ابعاد و مؤلفه‌هایی است که این مؤلفه‌ها گاهی رویکردی و گاهی زمینه‌ای و فرایندی و نهایتاً بروندادی است. این مطالعه با هدف تبیین ابعاد و مؤلفه‌های فرایندی ارزشیابی کیفی توصیفی در کلاسهای چندپایه انجام شده است. ابعاد و مؤلفه‌های فرایندی ارزشیابی کیفی توصیفی مؤلفه

تاکنون به آنها توجهی نشده کدامند، انجام شده است. بنابراین با توجه به مطالب ارائه شده، اهمیت و ضرورت پژوهشی در رابطه با ارزشیابی کیفی توصیفی در کلاس های چندپایه دوره ابتدایی مشهود است. لذا هدف از پژوهش حاضر، شناسایی و بررسی ابعاد و مؤلفه های فرایندی ارزشیابی کیفی توصیفی در کلاس های چندپایه دوره ابتدایی (یک مطالعه کیفی) بود.

مواد و روش ها

روش پژوهش با رویکرد کیفی و روش تئوری داده بنیاد از نوع نوخاسته بود. جامعه آماری در بخش نظری آثار پژوهشی ایرانی و انگلیسی ده سال اخیر که مرتبط با ارزشیابی توصیفی بودند و در بخش مصاحبه شامل متخصصان ارزشیابی پیشرفت تحصیلی (نویسندگان و پژوهشگران حوزه ارزشیابی پیشرفت تحصیلی دارای حداقل سه اثر شاخص در حوزه ارزشیابی، معلمان کلاس های چند پایه دارای مدارک کارشناسی و بالاتر) متخصصان علوم تربیتی، برنامه درسی، روانشناسی تربیتی، در کلیه دانشگاه های کشور و همچنین شامل مدیران ستادی وزارت آموزش و پرورش در آموزش ابتدایی بودند. سوالات مصاحبه در چارچوب پارادایم کدگذاری اشتراوس (فیلک، ۱۳۹۴، ترجمه جلیلی) طراحی و به ترتیب از مصاحبه شوندگان پرسیده شد. با توجه به ماهیت موضوع جهت نمونه گیری از روش هدفمند و نمونه گیری نظری استفاده شد. برای تحلیل داده ها با توجه به رویکرد نوخاسته مورد استفاده در این پژوهش به ترتیب از کدگذاری باز، محوری (نظری) و انتخابی استفاده شد.

در این پژوهش موازین اخلاقی شامل اخذ رضایت آگاهانه، تضمین حریم خصوصی و رازداری رعایت شد. همچنین زمان تکمیل پرسشنامه ها ضمن تأکید به تکمیل تمامی سؤال ها، شرکت کنندگان در مورد خروج از پژوهش در هر زمان و ارائه اطلاعات فردی مختار بودند و به آنها اطمینان داده شد که اطلاعات محرمانه میماند و

هایی هستند که روش ها، راهبردها و نحوه ارزشیابی کیفی توصیفی در عمل را برای مربیان تبیین می کنند. همانطور که اشاره گردید در نظام آموزش و پرورش ایران در کنار میلیونها دانش آموز مدارس عادی، تعداد قابل توجهی از دانش آموزان بویژه در مناطق محروم و روستایی و حاشیه نشین در کلاس های چندپایه مشغول تحصیل هستند. در بسیاری از جوامع در سراسر جهان، کلاسهای چند پایه تنها گزینه مناسب برای آموزش اثربخش می باشد. از این منظر کلاسهای چند پایه در کشورهای اروپایی محبوبیت بیشتری نسبت به آمریکای شمالی دارند و مطالعات در اروپا نتایج مثبتی را نشان می دهد (نیکول ۲۰۱۹).

اما در ایران، شواهد تجربی و پژوهشی نشان می دهد که معلمان و مدیران این کلاسها با چالش های جدی در فرایند یاددهی و یادگیری بویژه در ارزشیابی از آموخته های دانش آموزان و رفع نیازهای فراگیران در یک کلاس درس با سطوح مختلف تحصیلی مواجه هستند. چالش های معلمان چند پایه ابتدایی گرچه متأثر از عوامل مختلفی می باشد ولی نکته مهم در تبیین ضعیف مولفه های فرایندی ارزشیابی کیفی توصیفی و تصریح آن برای این معلمان است. علاوه بر این، طرح و راهنمای اجرایی ارزشیابی کیفی توصیفی برای مدارس عادی تهیه شده است و مسئولان امر توجه چندانی به شرایط، ویژگی ها و مشکلات کلاس های چند پایه نکرده اند. همچنین با توجه به ماهیت متفاوت مدیریت یادگیری کلاس های چندپایه به دلیل وجود پایه های مختلف، ترکیب سنی و جنسی مختلف، متفاوت با کلاس های تک پایه، همواره این دغدغه برای مسئولان و مدیران وجود داشته که تا چه حد ارزشیابی کیفی توصیفی با ماهیت مدیریت در کلاس های چند پایه قابل اجراست و می بایست برای پر کردن این خلاء مطالعات لازم صورت گیرد (اصلانپور ۲۰۱۴).

این پژوهش برای بررسی این مساله که مولفه های فرایندی ارزشیابی کیفی توصیفی کلاس های چندپایه مدارس ابتدایی که آگاهی از آنها توانمندی این معلمان را در اجرای ارزشیابی کیفی توصیفی بهبود می بخشد و

این امر نیز کاملاً رعایت شد. پژوهش حاضر با کد اخلاق IR.IAU.TMU.REC.1401.982 ثبت شد.

ابعاد و مؤلفه های فرایندی ارزشیابی کیفی توصیفی مستخرج از یافته های نظری و نظرات متخصصان و طراحان ارزشیابی توصیفی در نظام فعلی آموزش و پرورش با بهره گیری از الگوی تحلیل داده در نسخه جی تی ام ساختن گرا (CO-GTM)، کشف، انتزاع و در ۹۸ مقوله باز و ۱۳ مقوله محوری یا نظری و ۱ مقوله انتخابی مقوله بندی و به شرح زیر یکپارچه سازی صورت گرفت:

یافته ها

سوال پژوهش این بود ابعاد و مولفه های ارزشیابی پد شرفت تحصیلی (ارزشیابی کیفی توصیفی) در کلاس های چندپایه از منظر فرایندی چیست؟

جدول ۱. نمونه ای از کدگذاری باز (۱) و کدگذاری باز (۲) ابعاد و مؤلفه های فرایندی ارزشیابی کیفی توصیفی

Table 1. An example of open coding (1) and open coding (2) dimensions and components of descriptive qualitative evaluation process

کدگذاری باز (۲)	کدگذاری باز (۱)
اعتمادسازی و تقویت آرامش و ایجاد عزت نفس	وجود آرامش، رضایتمندی، عزت نفس، تقویت اختیار و برانگیختگی دانش آموز و ایجاد فضای اخلاقی
کاهش اضطراب با استفاده از روش خلیفه و روش مشاهده و تشخیص موقعیت	تشخیص و اصلاح موقعیت و سازماندهی دانش آموزان و استفاده از روش خلیفه و خودسنجی
تنوع ابزارهای خودسنجی و همسال سنجی	خودارزیایی، همسال سنجی، والدین سنجی و قابلیت آزاد سازی استفاده از ابزار
تقویت مشارکت فعالانه دانش آموزان چندپایه در همسال سنجی	جامعیت در مشارکت محوری، همیاری عوامل ارزشیابی
مدیریت زمان تدریس برای دانش آموزان چندپایه	اصل همزمانی نتیجه و فرایند، زمان و استمرار ارزشیابی در گستره زندگی
تعیین ابزار دقیق، جمع آوری اطلاعات، تحلیل و قضاوت	ویژگی پیچیده بودن، شناخت همه جانبه فراگیران، جمع آوری و تحلیل اطلاعات
آمیختگی تدریس با ارزشیابی با معلم محوری و مراقبت محوری	شفافیت نقش معلم، مراقبت محوری و آمیختگی تدریس با ارزشیابی
انطباق و هماهنگی روش ها، امکانات با اهداف	انطباق روش با امکانات، برنامه درسی و آفرینش محیط انسانی و مناسب ارزشیابی
تقویت خود راهبری دانش آموزان با مدیریت پوشه کار توسط خود دانش آموزان	کاربردی کردن پوشه کار، مدیریت دانش آموز به پوشه کار

جدول ۲. نمونه ای از کدگذاری باز (۲) و کدگذاری محوری و انتخابی ابعاد و مؤلفه های فرایندی ارزشیابی کیفی توصیفی

Table 2. An example of open coding (2) and central and selective coding of the dimensions and components of the descriptive qualitative evaluation process

کدگذاری انتخابی	کدگذاری باز (۲)	کدگذاری محوری (نظری)
	وجود آرامش (۶۳)، بعد رضایتمندی دانش آموز (۶۹)، بعد عزت نفس داشتن (۷۲)، تقویت اختیار دانش آموز (۷۳)، تاکید بر عمل دانش آموز (۱۰۳)،	اعتمادسازی، تقویت آرامش، رضایتمندی و عزت نفس
	محوریت استعدادهای دانش آموزان (۱۳۲)، برانگیختگی دانش آموز نسبت به ارزشیابی کیفی (۱۹۷)، مشارکت محوری فعال (۲۰۳) و اعتمادسازی با ایجاد فضای اخلاقی (۲۹۳)	دانش آموزان کلاس های چندپایه
ابعاد و مؤلفه های فرایندی ارزشیابی	تلفیق نمره و عبارات کیفی (۹)، اجرای استاندارد (۲۷)، تاکید بر کیفیت (۴۰)، معیار اطلاعات با کیفیت (۸۰)	کیفیت سازی معیارها با عبارات کیفی و گزارش دهی در کارنامه و سایر بازخوردها
کیفیت توصیفی	شمولیت یادگیری (۱۰)، تاکید بر سبک های یادگیری (۴۶)، تنوع در یاددهی (۵۹)، یادگیری گروهی با تاکید بر روش حل مساله (۶۸)، عامل یادگیری (۸۳) و فراگیر محوری (۱۱۴)	تاکید بر یادگیری های گروهی دانش آموزان چندپایه با تاکید بر روش حل مساله

تقویت مشارکت فعالانه دانش‌آموزان چندپایه در همسال سنجی	جامعیت در جلب مشارکت عوامل ارزشیابی (۶۰)، مشارکت بین دانش‌آموزی (۶۱)، وجود همبازی (۶۲)، مشارکت ارکان و عوامل سهیم و موثر در ارزشیابی (۱۳۷)، مشارکت محوری (۱۶۲)، مشارکت محوری ارزشیابی (۱۸۲)، مشارکت فعالانه دانش‌آموز در ارزشیابی (۱۸۵)، مشارکت دانش‌آموز در همسال‌سنجی (۱۸۶) و مولفه عوامل ارزشیابی (۲۱۹)
مدیریت زمان تدریس برای دانش‌آموزان چندپایه با بکارگیری روش همسال سنجی	اصل هم‌زمانی نتیجه و فرایند (۶۶)، تمام حیطه‌ای (۱۴۸)، استفاده از دانش‌آموزان در ارزشیابی برای رفع مانع زمان (۱۷۳)، مولفه زمان در ارزشیابی (۱۹۰)، استمرار ارزشیابی در گستره زندگی (۲۰۷)، مدیریت حضور دانش‌آموزان (۲۱۲)، اجرای تدریجی ارزشیابی توصیفی (۲۱۴)، عنصر مدیریت زمان در کلاس‌های چندپایه (۲۲۳)، رصد یادگیری در فرایند نه در پایان کلاس (۲۲۵)، کاربرت خودسنجی و همسال سنجی برای مدیریت زمان (۲۳۴) و تسری ارزشیابی به محیط زندگی (۲۶۶)
اصل توجه و امتیاز دادن بیشتر به تکالیف و تلاش‌های عملگر دی خلاقانه دانش‌آموزان چندپایه	توجه به تکالیف معنادار (۲۶)، پویایی (۳۹)، خلاقیت محوری (۸۹)، اصالت مشاهده عملگر دی (۹۶)، دادن امتیاز بیشتر به تلاش و عملگر دی (۲۶۷)، تعیین تکالیف آموزشی خارج از کلاس و ارزشیابی از آنها (۲۹۹)، ارائه تکالیف تمرینی، آمادگی، بسطی و امتدادی خلاقیت محور (۳۰۰) و ارزشیابی از تکالیف درسی با شیوه‌های مستقیم و غیر مستقیم مثل همسالان سنجی فرایند (۳۰۱)
آمیختگی تدریس با ارزشیابی با معلم محوری و مراقبت محوری	شفافیت نقش معلم (۱۰۵)، رویکرد مراقبت محوری (۲۲۲)، معلم محوری (۲۲۶) و آمیختگی تدریس با ارزشیابی توصیفی (۲۳۲)
انطباق و هماهنگی روش‌ها، امکانات با اهداف هر درس	انطباق روش با امکانات (۱۲۹)، انطباق روش‌های تدریس و برنامه‌درسی با ارزشیابی (۱۳۶) و آفرینش محیط انسانی و مناسب ارزشیابی در کلاس چندپایه (۲۳۸)
تقویت خود راهبری دانش‌آموزان با مدیریت پوشه کار توسط خود دانش‌آموزان	کاربردی کردن پوشه کار (۱۴۶)، مدیریت دانش‌آموز به پوشه کار (۱۴۷) و وجه خود راهبری در چندپایه (۲۲۴)

بحث و نتیجه گیری

چندپایه که به لحاظ محرومیت های اقتصادی و فرهنگی نیاز به حمایت دارند، به پیشرفت تحصیلی و اجتماعی آنها کمک کند. سطح بالاتری از اعتماد به نفس می‌تواند به دانش‌آموزان کمک کند تا دچار اضطراب نشوند و تمام توانایی‌های خود را کشف و تقویت کنند و در تحصیل‌شان پیشرفت نمایند. اگر به دانش‌آموز کمک شود اعتماد به نفس خود را تقویت کند و قدم‌های کوچکی در جهت اهدافش بردارد، احساس موفقیت می‌کند. این احساس موفقیت باعث می‌شود هم در زندگی اجتماعی و هم در دوره‌های تحصیلی پیشرفت کند.

مؤلفه دوم کاهش اضطراب دانش‌آموزان چندپایه با استفاده از خلیفه و روش مشاهده، تشخیص و اصلاح پاسخ‌ها بود. معلمان کلاس‌های چندپایه می‌توانند در اجرای طرح درس از معلم یار (خلیفه) و والدین دانش‌آموزان یا سایر اعضای جامعه محلی کمک بگیرند و حتی برای ایامی که به جهت ضرورت در کلاس حضور نخواهد داشت برنامه‌ریزی نمایند و نحوه ارزشیابی

هدف از پژوهش کیفی حاضر، مطالعه و واکاوی ابعاد و مؤلفه‌های ارزشیابی کیفی توصیفی کلاس‌های چندپایه دوره ابتدایی از منظر فرایندی بود. در این راستا نتایج حاصل از واکاوی اسناد و منابع دیجیتال و مصاحبه با متخصصان علوم تربیتی، برنامه‌درسی و ارزشیابی آموزشی دلالت بر ۱۳ مقوله نظری در حوزه فرایندی بود. یکی از مؤلفه‌های فرایندی ارزشیابی کیفی توصیفی، مؤلفه اعتمادسازی، تقویت آرامش، رضایتمندی و عزت نفس دانش‌آموزان کلاس‌های چندپایه بود. این مؤلفه با نتایج پژوهش‌های عزیزی و حیدری (۱۳۹۱) و الهام و عبادی (۱۳۹۸) مبنی بر تأثیر ارزشیابی توصیفی بر تقویت عزت نفس در یادگیرندگان هنگام ارزشیابی انطباق دارد.

تمایل به فکر کردن در مورد ضعف‌ها و اشتباهات می‌تواند برای زندگی تحصیلی و اجتماعی دانش‌آموز بسیار مضر باشد. پس این معلم است که می‌تواند با بالا بردن اعتماد به نفس دانش‌آموزان، به ویژه در کلاس‌های

سبو، نقاط ضعف روش‌ها و شیوه تدریس معلم و نیز اشکالات موجود در آموخته‌های دانش‌آموزان را به آنها می‌نمایاند و به علت داشتن زمان کافی، فرصت اصلاح و رفع مشکلات را به آنها می‌دهد. در ارزشیابی تکوینی می‌تواند یک تصویر کلی از شخصیت فراگیر به دست آورد و از هر فراگیر فقط در حد توان ورشد او انتظار می‌رود. از سوی دیگر ارزشیابی تکوینی موجب ایجاد انگیزه برای مطالعه و یادگیری، کسب مهارت تفکر انتقادی و به تبع آن کاهش اضطراب امتحان در فراگیران بویژه در دانش‌آموزان کلاس‌های چندپایه می‌گردد.

مؤلفه هفتم تقویت مشارکت فعالانه دانش‌آموزان چندپایه در هم‌سال سنجی و مؤلفه هشتم مدیریت زمان تدریس برای دانش‌آموزان چندپایه با بکارگیری روش هم‌سال سنجی بود. زمانی که دانش‌آموز، عملکرد و فعالیت‌های یادگیری خودش را ارزشیابی می‌کند، می‌تواند خودسنجی انجام گرفته است؛ در صورتیکه در هم‌سال سنجی دانش‌آموز به ارزشیابی از عملکرد و فعالیت‌های یادگیری هم‌کلاسی‌هایش می‌پردازد و این فعالیت در کلاس‌های چندپایه بسیار موثر می‌باشد.

ماهیت این الگوی ارزشیابی کیفی توصیفی نوعی تفکر مراقبتی است و منظور از تفکر مراقبتی همان حمایت همه جانبه از دانش‌آموز است. بهترین وجه این حمایت زمانی است که معلم با رصد فرایند یادگیری، به دانش‌آموزان برای حرکت پویاتر در مسیر یادگیری یاری می‌رساند؛ یعنی از دانش‌آموزان در مسیر یادگیری مراقبت می‌کند. مراقبت در وهله نخست در عرصه فرایند یادگیری بروز می‌کند؛ یعنی معلم در فرایندهای یادگیری از دانش‌آموزان مراقبت می‌کند. وجه دیگر مراقبت معلم در این الگوی ارزشیابی، توجه به تحقق پیامدهای یادگیری است. معلم در این رویکرد ارزشیابی در عین حال از تحقق و بروز پیامدهای یادگیری در عملکرد دانش‌آموزان نیز مراقبت می‌کند. این بدان معناست که تکاپوی یادگیری را در مسیر اهداف و اغراض تربیتی قرار می‌دهد. مراقبت معلم همچنین شامل فضا و جو حاکم بر کلاس درس نیز می‌شود. از این وجه،

پیشرفت تحصیلی در این زمینه را تدارک ببیند. مؤلفه سوم کیفی سازی معیارها با عبارات کیفی و گزارش‌دهی در کارنامه و سایر بازخوردها بود. این مؤلفه با خاستگاه ارزشیابی کیفی توصیفی، که رویکرد سازنده‌گرایی یادگیری است، (کرمعلیان و همکاران ۱۳۹۲) در انطباق می‌باشد.

مؤلفه چهارم تنوع ابزارهای خودسنجی، هم‌سال سنجی و والدین‌سنجی طبق اهداف هر درس بود. این یافته با رویکردهای سند برنامه‌درسی ملی (۱۳۹۱) در انطباق می‌باشد. در این سند تاکید شده است که برای تقویت خودپنداره مثبت دانش‌آموزان از بکارگیری روش‌ها و ابزارهای ارزشیابی اضطراب آور و مایوس کننده، پرهیز شود.

مؤلفه پنجم تاکید بر یادگیری‌های گروهی دانش‌آموزان چندپایه با استفاده از روش حل مساله است. تبدیل کردن کلاس درس که شامل تعدادی دانش‌آموز است به یک اجتماع، باعث می‌شود که احساس تعلق و همبستگی گروهی گسترش یابد. با شکل‌گیری این شرایط در کلاس درس، دانش‌آموزان حس می‌کنند که با هم یاد می‌گیرند نه در کنار هم. این یافته در راستای اصول حاکم بر ارزشیابی پیشرفت تحصیلی که شورای عالی آموزش و پرورش تصویب کرده، می‌باشد.

مؤلفه ششم، تقویت ارزشیابی تکوینی در فرایند تدریس بود. آنچه عمدتاً به منظور کمک به اصلاح موضوع مورد ارزشیابی، یعنی برنامه یا روش آموزشی، مورد استفاده قرار می‌گیرد ارزشیابی تکوینی نام دارد. این ارزشیابی در طول دوره آموزشی یعنی زمانی که فعالیت آموزشی معلم هنوز در جریان است و یادگیری دانش‌آموزان در حال تکوین یا شکل‌گیری است انجام می‌شود. هدف ارزشیابی تکوینی، اصلاح و بهبود برنامه است و ویژگی عمده ارزشیابی تکوینی، پویایی و گستردگی آن است. ارزشیابی تکوینی موجب پیشرفت تحصیلی فراگیران می‌شود و این امر در مورد فراگیرانی که توانایی کمتری دارند محسوس‌تر است. ارزشیابی تکوینی از یک

Assessment Evaluation with Typically Developing Children. *Behavior Modification*, Vol. 30, No. 3, Pp. 352-378.

Azizi N and Heydari S. (2012). Attitude of elementary school teachers of Sanandaj city towards descriptive evaluation. *Journal of Educational Sciences of Shahid Chamran University of Ahvaz*, Vol. 6, No. 2, Pp. 189-208. [In Persian].

Elham Gh and Ebadi Gh. (2019). Designing a suitable curriculum model for multi-grade classes of primary education in Khuzestan province. Second International Conference on Psychology, Counseling and Education, *Shandiz Institute of Higher Education*. [In Persian].

Fathi Azar E Mikailo Gh, Adib Y and et al. (2018). Desirable methods of evaluation in the model of education along with production in Kardanesh conservatories. *Quarterly Journal of Educational Measurement and Evaluation Studies*, Vol. 8, No. 22, Pp. 108-79. [In Persian]. [In Persian].

Flick U. (2013). An approach to qualitative research. *Translated by Hadi Jalili, Tehran*. [In Persian].

Higher Education Council. (2013). The set of approvals of the Supreme Council of Education (special schools). School publications. [In Persian].

Hosni R. (2014). Elementary school teachers' experiences of implementing descriptive evaluation plan. *Educational Measurement and Evaluation Quarterly*, Vol.4, No. 7, Pp.33-60. [In Persian].

Hosni M. (2017). A Guide to Descriptive Qualitative Evaluation in Elementary School. (Eighth Edition), (Third Edition), Tehran: *Abid Publications, Co-Publisher: Behriar*. [In Persian].

Hosseini S A and et al. (2016). Descriptive evaluation in Iran. World Conference on Psychology, Educational Sciences, *Law*

معلم مراقبت می کند تا مناسبات درون کلاسی، مناسباتی انسانی و اخلاقی و غیراً سیب ر سان به شخصیت دانش آموزان باشند.

از جمله مهمترین راهبرد های چنین مراقبتی، ایجاد فضایی مشارکتی در کلاس های چندپایه است که در آن دانش آموزان تلاش می کنند که از همدیگر یاد بگیرند. اجتماع یادگیری متشکل از گروهی از افراد است که هدف و گرایش مشترکی دارند؛ یعنی دانش آموزان باید در کلاس به عنوان اجتماع یادگیری، حس کنند که اهداف یادگیری مشترک دارند و در فعالیت های کلاسی با یکدیگر همکاری میکنند تا به این اهداف برسند. در این صورت بین دانش آموزان کلاس های چندپایه حس دوستی و همبستگی ایجاد می شود. این بایسته ها برای توسعه فضای اخلاقی کلاس درس و مراقبت از آن مفید خواهد بود.

این یافته ها نشان داد که معلمان کلاس های چند پایه دوره ابتدایی می توانند با توجه به این ابعاد و مؤلفه های فرایندی نگاه تحول یافته ای نسبت به ارزشیابی کیفی توصیفی داشته باشند. مؤلفه هایی که کاربرد است و اجرای هر یک از آنها در کلاس های چند پایه می تواند کیفیت یاددهی و یادگیری را بهبود بخشد. از منظر دیگر پیام این یافته ها به مدیران آموزش و پرورش این است که لازمه بهبود ارزشیابی کیفی توصیفی در کلاس های چند پایه آگاهی مدیران از این مؤلفه ها و فراهم نمودن زمینه های اجرایی آنها می باشد.

References

Aslanpoor S. (2012). Investigation of the use of descriptive qualitative evaluation instruments by teachers. Executive at schools In the city of Bandar Anzali unpublished. *Master Thesis curriculum development. Noor University of Tehran* [Persian].

Anderson C M, English C L, et al. (2006). Use of the Structured Descriptive

- Bi-Quarterly *Journal of New Educational Approaches*, Vol. 8, No. 2, Pp. 92-73. [In Persian].
- Ministry of Education. (2008). Continuation of the implementation of the descriptive (qualitative) evaluation plan. Resolution 769 of the Supreme Council of Education. [In Persian].
- Ministry of Education (2020). Teacher's guide in descriptive evaluation for primary school teachers. [In Persian].
- Ministry of Education. (2012). National curriculum document of the Islamic Republic of Iran. *Publications of Educational Research and Planning Organization*. [In Persian].
- Nicole M Krause. (2019). the Relationship between Multigrade Classrooms and Reading and Mathematics Achievement in WELS Elementary Schools. Graduate Studies Martin Luther College New Ulm, MN.
- Nevo D. (1995). School-Based Evaluation: *A Dialogue t School Improvement*. *and Social Sciences at the beginning of the third millennium*. [In Persian].
- Khaninejad F. (2014). The effect of descriptive assessment on students' creativity. *Educational and Curriculum Planning Research Quarterly*, Vol. 4, No. 2, Pp.17-29. [In Persian].
- Khasali A, Salehi K and Bahrami M. (2015). Analysis of primary teachers' perception and lived experience of the reasons for the ineffectiveness of descriptive-qualitative evaluation program: a phenomenological study. *Educational Measurement and Evaluation Quarterly*, Vol. 5, No. 12, Pp. 121-152. [In Persian].
- Khosh kholgh I. (2006). Compilation and design of a model for providing qualitative feedback in the evaluation of educational progress. *Educational Innovation Quarterly*, Vol. 5, No. 18, Pp. 57-78. [In Persian].
- Karamalian H, Jafari Harandi R and Ebadi S H. (2013). Examining the problems of implementing descriptive qualitative evaluation from the point of view of teachers and principals of primary schools.